

Fiskeri- og kystdepartementet
Postboks 8118 Dep

0032 OSLO

Vår dato:
02.02.2005

Vår referanse:
200500563-2

Deres dato:

Deres referanse:

Arkivnr.:
310

Org. nr.:
964 982 953

"Samlet innsats - ny struktur" - Innstilling fra Styringsgruppen for Den blå-grønne matalliansen - Høringsuttalelse

1. Bakgrunn

Initiativet til den blå-grønne matalliansen ble tatt av Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet høsten 2003. De to departementene satte da ned en styringsgruppe som skulle lede arbeidet med å gjennomgå de respektive sektorenes forskningsinstitutter med det formål å foreslå strukturelle tiltak som kunne gi økt synergi. Styringsgruppen la frem innstillingen "Samlet innsats og ny struktur" i desember 2004.

Styringsgruppen hadde følgende sammensetning:

Finn Bergesen jr., NHO (leder)
Svein Berg, Eksportutvalget for fisk
Rolf Domstein, Domstein ASA
Geir Isaksen, Cermaq
Inger Solberg, Norgården
Knut B. Haanæs, Norges forskningsråd
Kathrine Angell-Hansen, Fiskeridepartementet
Wenche Østrem, Landbruksdepartementet

Mandatet omfattet i første omgang følgende institusjoner:

• Veterinærinstituttet	Oslo
• Akvaforsk	Ås
• Planteforsk	Ås
• Matforsk	Ås
• Havforskningsinstituttet	Bergen
• Norsk institutt for sjømat og ernæringsforskning	Bergen
• SINTEF fiskeri og havbruk	Trondheim
• Fiskeriforskningsgruppen	Tromsø

Representanter for disse institusjonene utgjorde referansegruppen.

Planteforsk er inne i en omorganisering, og sammen med Jordforsk og Norsøk vil de danne et nytt institutt ved navn Bioforsk. Styringsgruppen er kommet til at Planteforsk derfor ikke skal omfattes av de modeller og anbefalinger som gis.

2. Styringsgruppens anbefaling

Styringsgruppen legger til grunn at Norge bør ha ambisjoner om fortsatt å være internasjonalt ledende på enkelte områder innen blå-grønn forskning. Videre, ser men behovet for å styrke innovasjonsrettet kunnskapsutvikling i nært samarbeid med bedriftene, bl.a. for å bidra til utvikling av vinnende næringsklynger. Styringsgruppen er opptatt av at man skal komme bort fra dagens fragmenterte forskningssystem, og at samkjøring av forskning skal gi mer forskning for hver krone.

Styringsgruppen anbefaler at det:

- Etableres en fellesarena benevnt *Den blå-grønne matalliansen*. Dette er et fellesforum med informasjonsutveksling, rådgivning og koordinering som hovedfunksjoner. Deltakere er :
 - Norges forskningsråd
 - De forvaltningsrettede institutter
 - Det nye, næringsrettede konsernet (se nedenfor)
 - Berørte universitets- og høyskoleorganer
 - Berørte departementer
 - Forskningsfondene i landbruk- og havbrukssektoren
- Næringsrettet virksomhet skilles ut fra alle nevnte institutter, og samles i et nytt holdingselskap ved navn *Norsk fiskeri- og matforskning AS (NOFIMA)*. Selskapet bør i etableringsfasen eies av departementene, universitetene og instituttene. Styringsgruppen foreslår at på sikt bør departementene overdra sine eierandeler til ”*andre næringslivsfokuserte interessenter*”. Det foreslås at holdingsselskapet etablerer fire datterselskaper:
 - Et infrastrukturselskap som overtar, eier og driver havbruksstasjoner og annen tyngre infrastruktur. Forslaget omfatter ikke kun de stasjoner m.v. som er tilknyttet statlige institutter, men all relevant infrastruktur.
 - Tre forskningsutførende selskaper organisert rundt temaene biologi, teknologi og foredling.
- Forvaltningsrettet forskning skilles klarer fra næringsrettets forskning, og utføres fortsatt i dagens institutter.

Styringsgruppen poengterer at NOFIMA og forvaltningsinstituttene så langt som det er mulig bør samlokaliseres, og at de må finne konstruktive samarbeidsformer til universiteter og høyskoler.

3. Nordlands regionale ståsted

Nordland fylkeskommune er, i kraft av å være den ledende regionalpolitiske utviklingsaktør svært opptatt av rammebetingelser for produksjon og verdiskaping i de næringer som finnes i fylket. I særdeleshet gjelder dette for ”de blå og grønne” næringer. Disse har en sentral plass i fylkets næringsliv, og Nordland inntar en dominerende posisjon nasjonalt hva gjelder:

- antall fiskere,
- størrelsen på oppdrettsproduksjon
- næringsmiddelproduksjon

Spesielt de marine næringene er hyppig trukket frem som et næringsfelt hvor Norge har komparative fortrinn, og hvor det finnes muligheter for vekst og utvikling mange ganger dagens nivå. Nordland fylke rommer så vel ressurser som produksjonsmiljøer for marin næringsutvikling. Realiseringen av dette potensial baseres på en rekke forutsetninger, deriblant økt innovasjon og bruk av kunnskap i produksjonen. På tross av fylkets posisjon innen angjeldende næringer, konstaterer vi at ingen av de berørte statlige institutter har tilhold i Nordland, eller forgreninger hit. Fylket rommer bedriftene, ikke statsinstitusjonene, og følgelig er det relevans, nivå og ikke minst tilgjengelighet på forskningsresultater som fokuseres her. Fylkeskommunen ønsker å sette bedriftene i sentrum, og avgjørende for vår innstilling er om det nye forslaget sannsynliggjør bedre betingelser for kunnskapsbasert utvikling i de blå og grønne næringer. For fylkeskommunen er ikke dette kun et spørsmål om sektorutvikling, det er i høyeste grad også spørsmål av regional relevans og som til syvende og sist er med på å bestemme selve grunnlaget for regional utvikling.

4. Merknader

Nordland fylkeskommune støtter styringsgruppens utgangspunkt om at

- Blå - grønn forskning skal være på internasjonalt nivå
- Konkurransarenaen skal primært være internasjonalt
- Norge skal være ledende på utvalgte forskningsområder.
- Man må få mer forskning for de midler som settes inn.
- Den innovasjonsrelevante forskningen bør styrkes.

Med dette som utgangspunkt finner en det naturlig at den statlige instituttsektoren gjennomgås med sikte på resultatfremmende endringer. Vi merker oss imidlertid at instituttsektoren ikke er statisk, og at det på en rekke områder har pågått og pågår endringer. Et illustrativt eksempel i så måte er Planteforsk, som inngår i mandatet over institutter som skal vurderes, og som i løpet av utvalgsarbeidet anbefales holdt utenfor på grunn av pågående omorganisering. Vi savner således en klarere begrunnelse fra styringsgruppens side for hvorfor de relativt radikale grep den anbefaler skal være mer formålstjenlig enn andre endringsprosesser. I særdeleshet gjelder det sammenslåingen av marin og landbruksfaglig aktivitet. I styringsgruppens rapport fremstår det nærmest som et faktum hevet over debatt at det er så mange likhetstrekk mellom de to sektorene at sammenslåing må gi store synergieffekter. At dette kan være tilfellet på utvalgte områder er trolig, men vi finner det ikke godt gjort at likhetene er så mange at dette perspektivet bør være gjennomgående. Tvert i mot kan det med letthet etableres en rekke argumenter for at forskjellene mellom landbruk og marine næringer er så store at det kun er på et fåtall områder disse kan betjenes av den samme forskningsinstitusjon.

Et gjennomgående problem i denne sammenheng er at styringsgruppen i realiteten kun legger frem to alternativer til vurdering. Det ene er dagens tilstand, som gruppen konkluderer med at ingen av de impliserte ønsker. Det andre er styringsgruppens forslag, og det er høyst uklart om noen utenfor utvalget foretrekker denne løsningen. Videre, er den ene, nye løsning som gruppen legger frem i begrenset grad begrunnet og argumentert for, og det er derfor vanskelig å forholde seg til den.

Blå-grønn matallianse

Den blå-grønne matalliansen foreslås som en arena/et forum for informasjonsutveksling, rådgivning og signalgivning, mellom ulike forskningsinstitusjoner, og til de viktigste finansieringsorganer. Behovet for denne type arenaer er åpenbart tilstede, og kan både være tjenlig i forhold til pågående strukturprosesser og forskningsfinansiering. Vi vil imidlertid advare mot å etablere den blå-grønne matalliansen som en lukket arena hvor kun et fåtall institutter og organisasjoner deltar. Vi ser det som viktig og utviklingsfremmende at også universiteter, høyskoler etc. deltar, selv om de ikke tilhører den begrensede krets av statlige institutter. For Nordlands del er det naturlig å peke på Høgskolen i Bodø som har – og fortsatt bygger ut – kapasitet innen næringsmiddelrelevant markedsforskning og utvalgte områder innen oppdrett av marine organismer. Begge områder inngår i det utviklingsløp som forventes å lede til universitetsstatus.

Forvaltningsrettet forskning

Behovet for et klarere skille mellom forvaltningsrettet forskning og annen forskning er tilstede, og Nordland fylkeskommune støtter et slikt arbeidet. Det pågår en debatt om oppgave- og innflytelsesfordeling mellom statlige og regionale myndigheter mhp. ressursforvaltning. Uansett hvordan man velger å organisere dette for fremtiden, vil man være avhengig av kvalifisert forskning som grunnlag for beslutninger. I tillegg til selve ressursforskning er det også behov for vitenskaplig beslutningsstøtte i relasjon til saksfeltet trygg mat, og ikke minst i forhold til det sett av internasjonale avtaler som Norge inngår i. De momenter som styringsgruppen fremholder vedrørende forvaltningsforskningens følsomhet overfor habilitet, og konkurransemessige aspekter i forhold til øvrig forskning, betinger ryddighet og klarhet på dette punkt. Rapporten gir imidlertid kun ett svar på hvordan dette kan gjøres, og når man stiller seg skeptisk til etablering av NOFIMA AS gir rapporten ingen anvisning på alternative løsninger. Nordland fylkeskommune etterlyser således alternative løsningsforslag til den utfordringen som er beskrevet.

Næringsrettet forskning

Etableringen av NOFIMA AS, med datterselskaper fremstår som selve hovedgrepet i styringsgruppens innstilling. Nordland fylkeskommune sin holdning til forslaget hviler på det faktum at antall berørte bedrifter i fylket er stort, og at de institusjoner som omfattes av utredningen ikke har tilholdssted her. Avgjørende for oss er derfor at den forslåtte konserndannelsen sannsynliggjør bedre betingelser for innovasjon og kunnskapsbasert næringsutvikling. Vi slutter oss til utvalgets påpekning når den avviser tradisjonell oppdeling i grunnforskning og anvendt forskning, og hvor utvikling skjer etappevis ved at kunnskap tas videre til stadig høyere nivå..

”Erfaring viser at det ikke fungerer slik. Innovasjon forutsetter gjensidig og kompleks interaksjon og vekselspill mellom teoretisk innsikt og praktiske løsninger.”(s29)

Vi ser ikke hvordan sentralisering av beslutninger til en konsernledelse utgjør et adekvat svar på de utfordringer man stilles overfor. Styringsgruppens innstilling gir heller ikke svar på hva man oppnår og hvorfor det er nødvendig å samle forskningsaktiviteten i tre landsdekkende selskaper. Sammenhengen mellom konserndannelse, mer forskning for hver krone, mer innovasjonsrelevant forskning og internasjonal konkurransesituasjon, er ikke åpenbar, og arbeidsgruppen gir ikke tilstrekkelig forklaring på hvorfor dett er det ene, riktige grepet.

Av de institusjoner som omfattes av styringsgruppens rapport er det kun Fiskeriforskning som med tyngde er representert i Nord-Norge. Fra Nordlands ståsted er det således viktig at den

institusjonen som er nærmest ikke får forringet sine betingelser for, fordi vi antar at økt avstand mellom produksjonsmiljøer og kompetaksisinstitusjoner ikke er utviklingsfremmende. For Nordland fylkeskommune er det viktig at forskningsinstitusjoner og forskning i sterkere grad knyttes til produksjonsmiljøer i våre områder, og vi vil advare mot en eventuell fremtidig organisering hvor enda større andel av beslutninger, forskningsmidler og aktivitet bindes opp langt fra ressursområdene i nord.

De hensyn og spørsmål som reise her imøtekommes ikke av styringsgruppens rapport, og Nordland fylkeskommune vil oppfordre departementene til i større grad å klargjøre konsekvenser av den foreslåtte omorganiseringen. Videre, vil vi oppfordre departementene til å sikre at det også fremover skjer en utvikling av forskningsmiljøer i tilknytning til ressursområdene i nord.

Konklusjon

Nordland fylkeskommuner støtter de ambisjoner som ligger til grunn for utredningen ”*Samlet innsats og ny struktur*” og, forslagene om etablering av blå-grønn matallianse som en koordinerende arena, samt tydeligere markering av forvaltningsrettet forskning kontra annen forskning. Nordland fylkeskommune finner imidlertid ikke grunnlag for å støtte forslaget om samling av all næringsrettet forskning i ett landsdekkende konsern. Dertil inneholder utredning for få konsekvensvurderinger, og for få begrunnelser for at dette er det mest målrettede man kan gjøre. Avgjørende for vår holdning er at forslaget ikke synliggjør sammenhenger mellom organisasjonsendring og betingelser for innovativ næringsutvikling i fylket. Vi forventer at departementene i det videre arbeid med denne saken frembringer klarere begrunnelser for de endringer som velges, og tydeliggjør sammenhengen mellom endring i instituttorganiseringen og innovasjon i eksisterende og nye bedrifter.

Med hilsen

Rolf Knoph
fylkesråd for utdanning

Gjenpart: Fylkeskommunene i Nord-Trøndelag, Troms og Finnmark